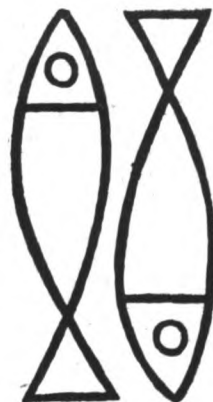

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

Uitgeverij van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijkweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

De Rechabieten

Wisselend beeld der vaderen

Nee, het beeld der vaderen komt mij niet zo vreemd voor. Via een familieportret zie ik ze zo weer voor me: een aantal zeer ernstige mannen in waardig costuum, zittend en staand achter een tafel. Hooggeknoopte colberts-met-vest. Strop(das) geslagen om een halsstarrig stijf boord met omgevouwen scherp uitstaande punten — in de wandeling vadermoorders geheten, of (nog oneerbiediger) boord met openstaande staldeuren. Over de bijna volle breedte van het vest bij enkelen een horlogeketting waaraan 'n vestzakhorloge-met-deksel. Diverse welverzorgde knevels. Een lange Goudse pijp in ieders rechterhand. Een opengeslagen bijbel op tafel. Een vergadering van mannen op leeftijd? Vergis U niet: een jongelingsvereniging uit het begin van de jaren-twintig. Ik blijf er steeds weer met lichte verbijstering naar kijken. Maar wat, als een latere jeugd kijkt naar het beeld húnner vaderen, te weten de jonge mensen van nú? Zullen ze minder verbijsterend zijn bij het zien van jongelui gehuld in restanten van vloer- en tafelkleden of overjarige gordijnen? En wat zullen ze denken van kunstmatig verraafelde, gevlekte en gebleekte blue jeans, waarvoor ze aan de kleding industrie grif vijftig gulden afdroegen om er coúte pue cúte toch vooral armoedig en haveloos uit te zien?

Vreemdelingen in Jeruzalem

De tijden veranderen... maar in het Jeruzalem van Jeremia's tijd verblijft een groep mensen die stuk voor stuk een levend anachronisme zijn. Een aantal nomaden (je ziet en ruikt 't aan hun kleding) tussen de steeds Judeërs en Jeruzalemmers. Rechabieten (Jer. 35). Wie zijn die Rechabieten? In 2 Kon. 10:15 v.v. lezen we, dat in de dagen van Achab en Izebel een zekere Jowadab, zoon van Rechab zijn hand legde in die van Jehu, op diens wagen klom en meereed naar Samaria, broeinest van de

baäl- en astartedienst, om daar het trieste einde van Omri's geslacht mee te maken.

't Moet in die tijd geweest zijn dat deze Jonadab zijn zonen (nageslacht) een dubbele glofte liet afleggen; nooit zouden zij een druppel wijn drinken en zij moesten binnen Israël een nomaden bestaan leiden.

Dat laatste zal hun niet vreemd geweest zijn als zij inderdaad (1Kron. 2:55) afstanden van de Kenieten, de nomadenstam waartoe Mozes' schoonvader Jethro behoorde (Richt. 1:6; 4:11).

Zo laten zich ook gemakkelijk de merkwaardige belofte-woorden van Jonadab verklaren, waarin hij blijkbaar bewust aansluiting zoekt bij de aan Israël gegeven woorden van het verbond, het vijfde „gebod". Hij belooft immers... opdat gij lang leeft in het land waarin gij als vreemdeling vertoeft (Jer.35:7). Ter herinnering: ook vreemdelingen konden zich een erfdeel in Kanaän verwerven (Ez. 47:22).

De trouw der kleine luyden

Ruim 250 jaar hadden deze Rechabieten zich inmiddels aan hun gegeven woord gehouden. Alleen aan de overlast van Nebukadnezar was het te wijten dat zij sinds enige tijd in Jeruzalem woonden (Jer. 35:11). Maar juist daar, in het deftige Jeruzalem, vielen zij des te meer op.

Men zal de neus wel opgetrokken hebben voor die naar hun vee stinkende, antiek geklede zwerwers — levende anachronismen. Wie in Jeruzalem dacht er nog aan dat Israël zelf precies zo'n bestaan had geleid in Egypte (Gen. 46:34!) en tijdens de woestijntocht? Zelfs levende monumenten worden op den duur niet meer naar hun zin herkend.

Onwillekeurig denken we aan die groep Quakers in Amerika, die een besloten gemeenschap vormen en zich sinds eeuwen afzijdig houden van alle moderne ontwikkeling. Wat je er ook van denken mag — opvallen doen ze, op heel wat manieren. Niet het minst door de uitstekende producten die ze leveren en hun strikte eerlijk-

heid — wars van „money-making". Ze hebben een naam hoog te houden: dé Naam.

Of je zou ze kunnen vergelijken met dat leger dat in deze wereld strijdt en gekenmerkt wordt door (helaas zaliger — nagedachtenis) overjarige halleluja-hoeden en uit de tijd geraakte kerstpotten. In de kroegen van Amsterdam hoef je geen kwaad woord van ze te zeggen... Nog altijd geldt: zij doen wat anderen vaak nalaten.

Goed voor een les

Rechabieten, Nazireeërs, een dochter van Jeftha (Richt. 11:40), een Johannes de Doper zijn voor Israël geschenken van God. Door hen heeft God zijn volk iets te zeggen. Dáárom trekt die vreemde stoet door Jeruzalem. Warempel: ze gaan naar de tempel! De deftige priester-profeet Jeremia voorop, die zonderlinge nomaden achter hem aan. God gaat zijn volk een lesje leren.

Profeten moeten soms rare dingen doen. De ene profeet, Amos, moet Israël een uitbrander geven omdat het de Nazireeërs wijn te drinken geeft. Een andere profeet Jeremia, moet de Rechabieten kansen vol wijn en bekera voorzetten waar heel Jeruzalem bij is. Maar de Rechabieten doen na eeuwen nog hun woord gestand t.o.v. hun voorvader: ze weigeren ook maar één druppel wijn te drinken. En weten zich nog heel precies Jonadabs woorden te herinneren.

Israël, veel vrijer (ieder zittend onder eigen wijnstok! en vijgeboom), trekt zich van Gods woorden geen zier aan — al eeuwen en eeuwen. Nog niet in Jeruzalem, nog niet in de tempel. Vreemdelingen houden zich aan hun woord, gegeven aan een mens. Israël spot met het Woord, het woord van God. Ziedaar de hele les.

Protest... Pro Deo!

Kan het nog duidelijker? God vraagt van zijn volk niet als nomaden te gaan leven, of als Quakers. Hij is niet tegen techniek en Hij is geen voorzitter van een geheelonthoudersvereniging. Bovendien leggen die Rechabieten aan niemand hun levenswijze op zijn niet gebaat bij uniformiteit: — waarom zouden zij? Juist zij ze willen opvallen. Deze „Kloosterlingen" van het Oude Testament willen de herinnering aan Israëls God levend houden bij het volk. Zij zijn niet „kultuurfeindlich", zij protesteren niet tegen vooruitgang en ontwikkeling. Hun protest geldt de ontarding van Israëls cultuur zoals die zich scherp — zonder te vervallen in

een Jehu's ijver. God zelf liet Israël zich ontwikkelen van nomaden volk tot „gezeten burgers" (Deut. 6:11 v.v. bijv.) — zoals Hij ook de eerste mens laat beginnen met een tuintje in Eden om te eindigen in een nieuw Jeruzalem. Maar alles onder één beding; dat Israël nooit de cultus en de daarmee onlosmakelijk verbonden cultuur van de Kanaänieten zou overnemen: vruchtbaarheidsriten ontaardend in orgiën zoals bij Baäl-Peor (Num. 25).

Het klein veschil

Tegen zo'n ontarding protesteerden... vreemdelingen in nomadenkleding. 't Zou nú misschien kunnen in blue jeans wat mij betreft. Als maar duidelijk is: niet vanwege een nieuwe uniformiteit, maar omdat God verband legt tussen cultus en cultuur. En deze Rechabieten legden een belofte af en daaraan hielden zij zich.

Een beschamende zaak voor Gods eigen volk, Reden waarom God zijn les vervolgt, als Israël op de weg van de ontspoorde Achab blijft doorgaan, verliest het zijn eerstgeboorte recht. Dat gaat naar vréemden.

In een tijd waarin God van koning Jojachim laat zeggen, schrijf deze man in als kinderloos... (Jer. 22:30), horen vreemdelingen uit dezelfde mond: nimmer zal het Jonadab, de zoon van Rechab, ontbreken aan een man die voor mijn aangezicht (in diensthouding) staat — al een prieter ((35 19).

Zo wordt Israëls ongehoorzaamheid afgemeten aan de gehoorzaamheid der Rechabieten. Daar ligt „het klein veschil" tussen ontrouw en trouw.

IN DIT NUMMER

Pag. 297

ds E. R. Postma,
De Rechabieten

Pag. 298

Prof. C. Veenhof,
Naar de
Wereldrevolutie

Pag. 299

F. v. d. Meer,
Berthold Brecht

Pag. 300-301

D. W. L. Milo,
Telekinese
Prof. C. Veenhof,
De profeet Jona

Pag. 302-303

J. P. M. Rietkerk
Iets uit de praktijk

C. VEENHOF — KAMPEN

Naar de wereldrevolutie!

- schijn en werkelijkheid -

In zijn boek **Russia and the World** schrijft de grote kenner van de Sovjet-Unie, Sir William Hayter,¹⁾ dat men bij de bestudering van de buitenlandse politiek van het huidige Rusland onderscheid moet maken tussen de **schijn** en de **werkelijkheid**.

De schijn is een reusachtig gebouw in Moskou dat ministerie van buitenlandse zaken heet. Voorts een minister van buitenlandse zaken, onderministers, adviseurs, secretarissen, naar gebied en functie onderscheiden afdelingen, ambassades en gezantschappen in het buitenland, een officiële buitenlandse politiek waarover de Sovjet-functionarissen en de Sovjet-pers spreken en schrijven, het optreden in de UNO enz. enz.

Maar dit alles is slechts de schijn. Want de werkelijkheid is deze, dat het feitelijke beheer over, de werkelijke macht in de buitenlandse politiek, evenals over het gehele volks- en staatsleven van Rusland, in handen ligt van de kleine, volstrekt dictatoriaal regerende top van de Russische kommunistische partij, het z.g. **Politburo**. En daarin is weer de machtigste man de secretaris-generaal. Thans Leonid Brezjnef. Dit Politburo heeft zijn eigen afdelingen en functionarissen die ook wat de buitenlandse zaken betreft op alle niveaus daarvan meer macht hebben dan, beter gezegd, de **volstrekte** macht uitoefenen over de desbetreffende niveaus van het Ministerie van Buitenlandse zaken.

Volgens de Russische grondwet is de kommunistische partij „**de leidende kern van ALLE organisaties van de arbeidersbevolking, zowel naar binnen als naar buiten.**” Dit geldt voor alle activiteiten van staat en volk. In alle sectoren van volks- en staatsleven fungeren naast, of, beter gezegd, boven de officiële leidinggevende bestuursinstanties de partijfunctionarissen, de **apparatsjiki**. Zij treden op als de dwarskijkers, de eigenlijke machthebbers in de landbouwcentra, de kolchosen, het leger, de vloot en luchtmacht enz. enz. En bovenal in de „buitenlandse zaken”.

Het indrukwekkende staatsapparaat voor buitenlandse zaken dat een **staatsorgaan** is, doet niet meer, mag niet meer doen dan het effectueren van het beleid en de orders van de **partij**, die in het Politburo is geconcentreerd. Zelfs de uitvoering van die orders door het ministerie is volledig onderworpen aan de controle van de partij, uitgeoefend door functionarissen van de partij die in alle afdelingen van het ministerie en in alle ambassades

zijn gestationeerd. De minister, onderministers en lagere ambtenaren zijn natuurlijk wel lid van de partij, sommigen zelfs lid van het Centrale Comité daarvan. Maar ze zijn geen lid van het partijapparaat dat uiteindelijk ook de buitenlandse politiek bepaald. Zelfs de uiterst bekwame, en over een enorme kennis van de buitenlandse verhoudingen beschikkende minister Gromyko is geen lid van het Politburo! Hij heeft géén beslissende stem bij het uitstippelen van het buitenlandse beleid. Chroesjtsjev noemde hem „onze encyclopedie”. Nu werkt hij naast Brezjnef. Ondanks zijn titel van minister is hij in feite niet meer dan de hoogste ambtenaar in de afdeling Buitenlandse zaken van de Sovjet-Unie.

Het is de dictatoriale top van de partij, geconcentreerd in het Politburo, en dan speciaal in de secretarissen-generaal daarvan Stalin, Chroesjtsjev, Brezjnef, die Rusland, zoals onlangs de russische atoomgeleerde Sacharov betoogde, tot de meest imperialistische, kapitalistische en kolonialistische staat der wereld heeft gemaakt.²⁾

Het zijn ook deze hoogste partijinstanties en partijfunctionarissen die uiteindelijk het buitenlandse beleid van Rusland bepalen.

■ kommunistische wereldrevolutie

Iedere kenner van de Russische buitenlandse politiek wijst er op dat deze zeer ondoorzichtig is. Altijd moet er geraden worden naar de naaste bedoelingen daarvan. Wat wil Rusland **eigenlijk** in het Midden-Oosten? In Vietnam? Dat werd ten slotte toch min of meer door Rusland in de steek gelaten! Waarom? Wat wil Rusland **momenteel** in concreto met Roemenië, Tjecho-Slowakijë, Yoego-Slavië, Cuba, en overal in de wereld.

Er is evenwel één ding dat ten aanzien van Ruslands bedoelingen vaststaat. Want dat hoort tot de fundamentele uitgangspunten en doelstellingen van de kommunistische partij die uiteindelijk in Rusland de dienst uitmaakt. Het is ook de allesbeheersende gedachte van de theorieën van Lenin, wiens leer in de kommunistische wereld canoniek is verklaard. Er bestaat in Rusland geen groter zonde dan het afwijken van de leer van Lenin.

Dit uitgangspunt en deze doelstelling van de kommunistische par-

²⁾ De macht van de „regering”, het „kapitaal”, de „arbeiders(bonden)” is in Rusland samengebond in het kleine dictatoriale Politburo. Geen macht in de wereld is zó groot en is in zó weinige mensen geconcentreerd. Rusland is in feite kapitalistisch. De verschillen in inkomens zijn er groter dan in het Westen!

tij, zoals Lenin die geleerd heeft, onveranderd door de jaren heen zijn vastgehouden en ook nu nog het allesbeheersend beginsel en doel zijn van alle kommunistische partijen in de wereld zijn de **kommunistische wereldrevolutie!**

Ik zal hieromtrent nu eerst enkele uitspraken van Lenin noemen.

Ik citeer dus geen afgeleide „bronnen”, maar de eigen woorden van deze geniale theoreticus, strateeg en tacticus van de revolutie.

Lenins werken worden op dit ogenblik op groter schaal in de wereld verspreid dan de bijbel. Volgens de laatste berichten die ik dienaangaande onder mijn ogen kreeg zijn ze, althans ten dele, nu reeds in 448 talen vertaald.³⁾

■ eigen woorden van Lenin

In een redevoering, gehouden in januari 1918, zei Lenin: „Onze revolutie is uitgebroken als een **algemene** revolutie en wij zullen onze vraagstukken oplossen met behulp van de arbeiders en boeren van **alle** landen... tot dat de socialistische wereldrevolutie komt.”

In de maand augustus van dat jaar liet hij zich zó horen: „Wij vormen maar één enkele afdeling, (nl. van de kommunistische partij - C.V.), die wat verder dan de andere afdelingen opgerukt is, en dat niet omdat de stupide politiek van onze bourgeoisie het aan de arbeidersklasse van Rusland mogelijk heeft gemaakt haar juk sneller af te schudden!... Maar alleen een domkop kan vragen wanneer de revolutie in het Westen zal uitbreken.” Naar zijn idee toen heel spoedig.

In november van dat jaar ziet Lenin met bijna extatische vreugde overal in Europa revolutionaire groepen zich oriënteren aan de Russische kommunisten en hij juicht: „Het wereldbolsjewisme zal de wereldbourgeoisie overwinnen!” En als in diezelfde maand inderdaad overal revoluties uitbreken, roept Lenin tijdens een demonstratie ter ere van de Oostenrijks-Hongaarse revolutie uit: „De tijd is niet ver meer dat de eerste dag van de wereldrevolutie zal worden gevierd. We hebben niet vergeefs geleden! De internationale, de wereldrevolutie zal zegevieren. Leve de proletarische wereldrevolutie!”

In de slotrede van het stichtingscongres van de Communistische Internationale, gehouden maart 1919, verzekerde Lenin: „De zege van de proletarische revolutie in heel de wereld staat vast. De stichting van de internationale radenrepubliek is op komst.” Aan de Hongaarse radenrepubliek schreef hij op 27 mei 1919: „Iedere maand brengt de proletarische wereldrevolutie naderbij.”

En in juli van dat jaar besloot hij zijn rede op een Moskouse partijconferentie vol vertrouwen met de woorden: „deze maand juli is de laatste moeilijke juli, de volgende juli zullen we begroeten met de overwinning van de internationale sowjet-republiek — en deze overwinning zal volledig en onaantastbaar zijn.”

En kort voor zijn dood verklaarde Lenin: „Eerst zullen we Oost-Europa in handen zien te krijgen,

³⁾ De officiële Russische uitgave van Lenins complete werken omvat 50 banden. De Duitse, uitgave van de Dietz-Verlag in Berlijn, 39.

dan de massa's van Azië, en ten slotte zullen we de Verenigde Staten insluiten, die het laatste bastion van het kapitalisme zullen vormen. We zullen er niet voor hoeven te vechten, want het zal ons als een overrijpe vrucht in handen vallen. **We moeten ons verzekeren van de medewerking van onderwijzers en leraren in de scholen en aan de universiteiten, van luchthartige predikanten, pacifisten en wereldhervormers, om zo een bepaalde geestgesteldheid in de gedachten van de kapitalistische jeugd op te roepen, die hen er voor altijd van zal weerhouden, deel te nemen aan een bloedig conflict met de zaak van het communisme...**”

Ik zou nog veel meer van dergelijke uitspraken van Lenin kunnen noemen. De delen 28 en 29 van de Duitse uitgave van diens volledige werken staan er vol van.

■ de tegenwoordige machthebbers

Onder het schrikbewind van Stalin raakte de idee van een wereldrevolutie iets op de achtergrond.

Lenin en de eerste Russische kommunisten waren sterk internationaal georiënteerd, kenden de landen buiten Rusland uit eigen aanschouwing, spraken vreemde talen. Stalin is nooit in het buitenland geweest en streefde meer naar de vorming van een **Russische wereldmacht** dan naar een **kommunistische wereldrevolutie**. Trotzki die in de lijn van Lenin wilde voortgaan werd juist daarin en daarom Stalins grote rivaal. In de letterlijke zin van het woord werden hem daarom door (een handlanger van) Stalin de hersens ingeslagen.

Na Stalin's dood werd de idee van een wereldrevolutie weer met volle kracht door de leiders van de russische kommunisten gepropageerd.

Chroesjtsjev sprak aanstonds van „de harde klassenstrijd” die in alle landen moest doorgaan.

Op het 23e congres van de kommunistische partijen dat in 1969 samenkwam werd uitgesproken dat de vreedzame coëxistentie „helpt om de klassenstrijd tegen het imperialisme op nationaal en mondiaal niveau te bevorderen”. Brezjnef verklaarde op datzelfde congres dat „vreedzame coëxistentie niet van toepassing is op de ideologische strijd — dit onderstrepen we zeer categorisch”.

In de slotresolutie van datzelfde congres werd met nadruk gesteld, dat het „voor consolidatie en bescherming van de vrede (d.w.z. de **kommunistische** vrede, waarmee de russische dictators via de dictatuur van het proletariaat de volkeren zullen zegenen — C.V.) nodig is voortdurend de macht van de vredelievende krachten (dat zijn de legers en vloten der kommunistische landen - .V.) op te bouwen.”

Dit werd gezegd ter motivering van de steeds toenemende bewapening van de kommunistische landen! Maar tegelijk werd in die conclusie deze zin opgenomen: „Met zeer veel nadruk moet gezegd worden dat het beginsel van vreedzame coëxistentie **niet** geldt voor de relatie tussen onderdrukkers en onderdrukten, tussen kolonialisten en slachtoffers van koloniale onderdrukking.”

Op dat congres spraken Brezjnef en Kosygin geheel in dezelfde

¹⁾ Sir William Hayter was reeds voor de oorlog verbonden aan de Engelse ambassade in Moskou. Na de oorlog was hij daar o.a. ambassadeur. Hij kent de Sovjet-Unie als weinigen. Hij schreef behalve dit boek ook **The Diplomacy of the Great Powers**.

trant. Brezjnev zei: „Wij hebben altijd partij getrokken voor volken die blootgesteld waren aan imperialistische agressie en hebben hun politieke, economische en zo nodig militaire steun verleend.”

En Kosygin: „Wij, Sovjet-kommunisten, zijn altijd internationalisten geweest en zullen het altijd blijven. Wanneer wij met onze binnenlandse problemen bezig zijn houden we altijd voor ogen dat onze plannen en daden ook nieuwe successen van de kommunistische gemeenschap, de internationale bevrijdingsbewegingen van de volken moeten bevorderen.”

In het licht van deze en dergelijke uitspraken krijgt een woord van Gromyko, gesproken in zijn toespraak in de Opperste Sovjet in juni 1968 een onheilspellende klank. Het is deze: „De Sovjet-Unie is een grote mogendheid, gelegen in twee werelddelen, Europa en Azië, maar de reikwijdte van de internationale belangen van ons land wordt niet door zijn geografische ligging bepaald.... Het Russische volk smeekt niemand om inspraak te krijgen in de oplossing van kwesties die het in stand houden van de internationale vrede meebrengen en betrekking hebben op de vrijheid en onafhankelijkheid van ons eigen land. **Die uitspraak is ons**

recht, omdat de Sovjet-Unie een grote mogendheid is. Bij iedere kritieke situatie, hoe ver die ook van ons land lijkt te liggen, wordt in alle hoofdsteden van de wereld een reactie van de Sovjet-Unie verwacht.”

Dit zijn enkele uitspraken waarin heel duidelijk aan het licht treedt wat de kommunistische landen en partijen beogen en wij dus van hen kunnen en moeten verwachten. Dat is de kommunistische wereldrevolutie. Daarnaast streeft Rusland dag in dag uit, met alle middelen. Hoe dit streven ook gecamoufleerd moge zijn.

Het opvallende is dat de genoemde uitspraken via de Westerse pers bijna nooit bekend worden.

Is dat een gevolg van wat men wel eens genoemd heeft „de waanzinnige hartstocht voor geheimzinnigheid” die de russische leiders kenmerkt?

In de verslagen die het officiële Russische persagentschap aan de wereldpers verstrekte kwamen ze nooit voor.

Ik ontleende ze aan het reeds genoemde boek van Sir William Hayter.

★ ★ ★

In de geciteerde uitspraken kwam een paar maal het woord „vreedzame coëxistentie” voor. Daarover een volgende keer.

F. VAN DER MEER - ENSCHEDE

BERTHOLD BRECHT

Bertold Brecht was een Duits toneelschrijver, die leefde van 1898 tot 1956. Hij had zeer linkse, marxistische neigingen en toen Hitler in 1933 aan de macht kwam, werd het voor hem dan ook gevaarlijk in Duitsland. Hij vertrok naar Amerika en vestigde zich in Hollywood. In Amerika nu, heerste wel vrijheid van meningsuiting en daarvan heeft Brecht ruimschoots gebruik gemaakt, vooral om de kapitalistische burgermaatschappij te kritiseren.

Toen hij kort na de oorlog voor een commissie voor on-Amerikaanse activiteiten moest verschijnen, achtte hij het raadzaam om, voordat het tweede verhoor kon beginnen, de benen te nemen. Hij ging naar Zwitserland. Tenslotte ging hij wonen in Oost-Berlijn, maar hij zorgde er wel voor, dat hij een Oostenrijks paspoort had. In de laatste jaren van zijn leven vernam men van hem geen kritiek meer op het land van zijn toenmalige inwoning; hij was stil.

Maar als schrijver was Brecht groot en hij werd zeer bewonderd reeds tijdens zijn leven, niet alleen door degenen die zijn mening deelden in politiek en sociaal opzicht. Brecht was een duidelijk geëngageerd schrijver en dat wil tegenwoordig bijna uitsluitend zeggen links, marxistisch, vóór de uitgebuiten en tegen de onderdrukkers of wat men daarvoor aanziet. Een geëngageerd schrijver vecht met zijn pen voor een zaak, een mening. De marxist wil de wereld niet beschrijven, maar veranderen.

Bij zo'n auteur spelen de bedoelingen dus een grote rol. En die bedoelingen worden meestal in slagzinnen onthouden. Dat merkte Brecht ook. In het begin moest hij tot zijn spijt vaststellen, dat men zijn bedoeling niet begreep. Later, kort voor zijn dood, was dat anders, maar toen klaagde hij: „Ik zal de literatuur ingaan als een man, die het vers geschreven heeft:

„Erst kommt das Fressen
Dann kommt die Moral”.

Een ander schrijver, een Nederlander, die ook uit een communistisch milieu komt, maar van gedachten is veranderd, is G. K. van het Reve. Deze man moet van geëngageerd schrijven niets hebben, zoals blijkt uit zijn woorden: „Men beweert soms, dat literatuur opbouwend moet zijn en de maatschappij moet helpen verbeteren (...) de opvatting, volgens welke kunst nut zou moeten hebben en een maatschappelijk doel zou moeten dienen, is een nazistische, kommunistische, dat wil dus zeggen een totalitaire idee (...) Ik propageer niets”.

Dat is dus iets heel anders dan het verhaal van Brecht. Deze wil het lijden, dat door onrecht veroorzaakt wordt, bestrijden. Er is natuurlijk ook ander lijden, bij voorbeeld een ziekte, waarvoor geen kruid gewassen is. Dat is iets waartegen het engagement in de literatuur niets vermag. Maar het leed, dat de ene mens de ander aandoet, wekt verontwaardiging. Hier heeft het zin om te vechten. En dan **moet** het ook; dat geldt voor de politicus, maar eveneens voor de kunstenaar. Aldus Brecht.

Dat houdt dus in, dat de lezer of toeschouwer kritisch moet zijn, als hij kennis maakt met het stuk. Hij mag zich er niet door laten meeslepen, hij mag er niet in opgaan, hij mag zich niet identificeren met de personages. Hij moet nuchter op een afstand blijven staan en analyseren in plaats van emotioneel te reageren. Hoe wil Brecht dit bereiken? Door middel van de zogenaamde „Verfremdungstechnik”. Dat wil zeggen een manier van schrijven en van spelen, die de toeschouwer er steeds aan herinnert, dat het geen werkelijkheid is wat hij ziet, maar **spel**.

Zo laat hij bij voorbeeld vaak een verteller of een zanger optreden, die commentaar levert op hetgeen er op het toneel gebeurt. Deze figuur staat als het ware tussen podium en publiek in. Een ander middel om de vervreemding op te roepen en de vereenzelviging met de figuren in het stuk tegen te gaan is het afbreken van de vierde muur. De achterwand en de beide zijmuren (van een kamer bij voorbeeld) zijn zichtbaar, tenminste meestal. Maar de vierde muur is onzichtbaar, denkbeeldig; hij vormt de grens tussen de spelers en het publiek. Als het doek opgaat en het spel begint, dan doen de spelers doorgaans alsof er helemaal niemand in de zaal zit.

Maar als nu een van de acteurs zich plotseling niets meer van die vierde muur aantrekt en zich direct tot de toehoorders richt, dan geeft dat een schok. Hij heeft de betovering van de fictionele wereld verscheurd en de aanwezigen op abrupte wijze teruggebracht in hun dagelijkse werkelijkheid. Het lijkt wel alsof de speler uit zijn rol is gevallen.

Welnu, dit „uit zijn rol vallen” kan ook bij de rol horen, het kan opzettelijk gebeuren, met een duidelijke bedoeling. Een goed voorbeeld hiervan treft men aan op het eind van Brecht's stuk „De goede mens van Sezuan”. Daar zegt een van de spelers ongeveer het volgende:

„Geacht publiek, dit is geen slot.
„En dat weten wij ook wel.
„Het doek valt, maar de vragen blijven.
„Wij zijn op u aangewezen.
„Moeten er andere mensen komen?
„Of een andere wereld?
„Of alleen maar andere goden?
„Of helemaal geen goden?
„Geacht publiek, gaat u dat slot zelf maar zoeken,
„Want er moet er beslist een te vinden zijn, dat goed is”.

Brecht was zeker geen christen. Maar de Bijbel kende hij uitstekend. Er wordt zelfs gezegd, dat hij dagelijks las in de vertaling, die Luther van de Bijbel heeft

gemaakt. Sporen daarvan zijn dan ook terdege terug te vinden in zijn werk. In bovengenoemd stuk, bij voorbeeld, treden drie goden op. Waarom drie? Is dit niet een herinnering aan de drie-eenheid? En op het eind varen de drie goden ten hemel op een wolk. Maar die wolk moet, zo staat er in de tekst, van een roodachtige kleur zijn! Glimlachend varen de drie goden ten hemel op en de ongelukkige, ploeterende mens van Sezuan wordt aan zijn lot overgelaten.

Men krijgt de indruk, dat Brecht zo af en toe eens een flinke stoot onder de gordel geeft. En wel met opzet. De kerk moet au roepen, daar gaat het Brecht om. In een gedicht, dat hij schreef in 1947 lopen Rooms-Katholieke geestelijken voorbij in hun mooie gewaden, maar dooronder dragen ze soldatenlaarzen. Ook hebben ze een kruis bij zich, maar daarvan ziet men de haken (!) niet, omdat er iets overheen is geplakt.

Niet alleen de kerk moet opstoppers hebben, vindt Brecht, maar ook de (kapitalistische) burgermaatschappij. Dit was al zijn bedoeling, toen hij zijn reeds genoemde werk schreef, de „Dreigroschenoper” van 1928. Behalve de reeds genoemde woorden „Fressen” en „Moral” vindt men daar ook een paar burgerbandieten. Daarin moesten de toeschouwers zichzelf herkennen. Dit mislukte evenwel; men was niet boos, maar amuseerde zich. Vanwaar die vergissing van het publiek? Wel, een rover is geen burger, dacht men. Maar, zegt Brecht, deze vergissing berust op een andere, de mening namelijk, dat een burger geen rover kan zijn.

Huichelarij en schijnheiligheid moeten gestraft worden. Geen taal is Brecht daarvoor te scherp, geen toon te cynisch. Toch komt die toon ook wel eens voort uit groot medelijden. Zo beschrijft hij de kindermoordenares Marie Farr, die haar pasgeboren kind doodde, omdat ze ten einde raad was. Ze is, zegt Brecht, gestorven in de gevangenis, als ongehuwde moeder. Maar u, die kinderen ter wereld brengt in schone kraambedden en uw zwangere schoot „gezegend” noemt, u moet de zwakken en verworpenen niet veroordelen. Haar zonde was groot, haar lijden echter ook. Wordt dus niet boos op haar. Ieder heeft immers de hulp van alle anderen nodig.

Nu moet (helaas) toegegeven worden, dat Brecht wel eens meer gelijk heeft dan ons lief is. Er is inderdaad veel huichelarij, er wordt dikwijls vanuit een comfortabel levensjacht hard over anderen geoordeeld. De zonde veroordelen, dat moet; maar het oordelen over de **zondaar** kunnen we maar beter aan God overlaten. Ook de kerk heeft haar gebreken, soms zeer ernstige; ze heeft inderdaad wel compromissen gesloten met machthebbers en establishment en ze doet dat nog, in tal van landen in Oost en West. In de maatschappij is heus ook niet alles zoals het zijn moest; mannen als Ché Guevara en Allende komen echt niet zomaar uit de lucht vallen.

Maar wat hebben zij er dan van gemaakt? En waar is het paradijs van Fidel Castro? De kerk heeft gefaald, zegt men? Zeker, de kerk heeft gefaald. Maar dat weten we

Vervolg op pag. 302

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

TELEKINESE

In onze reeks artikelen, bij dromen en intuïtie begonnen, zijn we blijven steken ergens bij de helderziendheid. Nu ging het ook niet om een aaneengesloten serie. Integendeel: de stof, die onder de parapsychologische noemer behoort, werd langzamerhand tussen andere artikelen door gespeeld. Niet zonder grote oorzaak. Sommige zaken moeten nu eenmaal voorzichtig worden gedoseerd, willen ze niet opbreken. Vandaag geeft iemand een kreet, waarvan ieder wakker schrikt. Morgen zegt ieder hetzelfde, zonder dat iemand er wakker van ligt.

Zo ook met de „parapsychologische” artikelen. Er kwam enig verzet van lezers, zoals te begrijpen is; er zijn immers dingen gezegd, die onder ons nog geen gemeen goed bzijn. Maar er kwamen ook blijken van belangstelling. Zoals eveneens te verstaan is; want onder ons bestaat onwetendheid ten aanzien van die zaken, welke theologisch onvoldoende gepruimd zijn. Hetgeen niet inhoudt, dat we de schepping allereerst theologisch moeten laten voorkauwen, voordat we aan exploratie mogen doen.

Als we de „serie” vandaag vervolgen zouden we iets willen vertellen uit het hoofdstuk van de telekinese. Dat is het verplaatsen van voorwerpen op afstand, on-middellijk, dus zonder fysieke hulpmiddelen. Laten we gemakshalve zeggen: alleen door gedachtekracht.

—o—

Eerst de geschiedenis, die in de kolommen van dit goede blad reeds is afgedrukt: dat mijn vrouw met beide handen boordevol afwas bij de klemmende keukendeur belandde, zich afvroeg hoe ze die zonder scherven te maken moest openen, waarna de deur... „vanzelf” openging. U herinnert het zich?

Daar zijn sommige lezers afschuwelijk van geschrokken. Zo iets moest

niet mogen! Dat Jona door een vis werd opgeslokt, bewaard en na drie dagen uitgespuwd — dat is alles mogelijk: Dat de Spaanse armada uit de 80-jarige oorlog „door de adem des Almachtigen is verstrooid” — dat mocht natuurlijk. Dat de wateren rond Leiden in die tijd door dezelfde adem werden verplaatst — dat was heerlijk. Maar dat de keukendeur opengaat, wanneer een huisvrouw daar het meest behoefte aan heeft — dat zou uit de Boze zijn? Kom nu.

Men kan er lang over praten: of die deur nu on-middellijk door mijn vrouw zelf is geopend — dan wel door een ander, wie dan ook. Hier is een simpele vorm van telekinese, lijkt het me. Was het niet mijn vrouw maar een ander — dan weet de Schrift ons te zeggen: dat er gediensstige geesten, engelen zo gezegd, rondom ons zijn: die over ons waken en voor ons zorgen. Hetgeen dingen zijn, die we maar letterlijk moeten nemen. Anders zijn we voor de demonen evenmin op onze hoede.

—o—

Het tweede voorbeeld kent u waarschijnlijk nog niet. Een zendeling vertelde het mij. Hij kwam in het huis van een „zelfmoordenaar” te wonen. De man zou zich door de kop hebben geschoten; de kogel had een gaatje in het plafond achtergelaten.

Toen de zendeling eens herrie in zijn kippenhok hoorde en een bunzingachtig dier vermoedde dat de laatste tijd aan zijn pluimveestapel knaagde, nam hij zijn kogelbuks en trachtte voor het open raam de kleine dief te vellen. Het lukte niet en onnadenkend liet hij de loop door zijn hand glijden, tot de kolf de grond raakte. Een onbekookte handeling: want een geladen en gespannen wapen behoort je zorgvuldig te hanteren. Inderdaad kwam de kolf met zo'n klap op de grond, dat het schot afging.

Zeg nu nooit: dat schot móest wel afgaan. Zeg liever: in zo'n geval kán het schot vanzelf afgaan. Maar als u het wilt proberen, zult u het vele, vele malen moeten doen — eer het schot „vanzelf” afgaat.

Hier was het dan „vanzelf” afgegaan. De kogel (schrikt u maar niet, de zendeling is zelf al geschrokken) floot langs zijn oor en maakte een gaatje in het plafond. Waar? Vrijwel op de plaats waar al een gaatje zat!

Zo iets brengt u toch aan het denken, niet? Eerste vraag: is die „zelfmoordenaar” door een toevallig afgaande kogel gedood? En was hij dus geen zelfmoordenaar? Tweede vraag: is die trekker door iemand anders overgehaald? Zo ja: eenmaal of tweemaal? Derde vraag: heeft de zendeling intuïtief de handeling van 't eerste slachtoffer herhaald en heeft hij die bij geluk overleefd?

U ziet: vragen te over. In elk geval kan niemand meer volhouden, na

C. VEENHOF — KAMPEN

De profeet Jona

III. Door Jahweh gespaard (vervolg)

15. En dan komt het hoogtepunt in de schokkende gebeurtenissen welke in Ninevé plaatsvonden. Dan geschiedt het grootste van de wonderen waarover het boek van Jona spreekt. Toen God de werken van de Ninevieten zag, zo lezen we, hoe zij van hun boze weg terugkwamen, kreeg God berouw over het onheil, dat Hij naar zijn woord hun had willen aandoen en Hij deed dat niet.

16. Wat het eerst in deze zin opvalt is dat God zijn toorn afwendde van de Ninevieten toen Hij hun *werken* zag, toen Hij ontwaarde hoe ze terugkwamen van hun verkeerde weg.

We moeten deze woorden niet misverstaan. Deze bekering van Ninevé was namelijk zeker niet de *grond* voor de afwending van

Gods toorn, voor het betoon van zijn barmhartigheid. De Ninevieten „verdienden” hun redding niet met de bekering van hun boze weg en van het onrecht dat aan hun handen kleefde.

Neen, de Ninevieten *geloofden God*. Ze werden in hun hart gegrepen door diens boodschap. En als gevolg daarvan braken ze met hun zonden. In dat wegdoen van het kwaad manifesteerde zich de echtheid van hun geloof. Daaruit werd duidelijk dat zij de profetie van Jona inderdaad als het woord van God hadden aanvaard. Als het tot dit terugkomen van hun verkeerde weg niet was gekomen, zou het duidelijk zijn geweest dat ze de boodschap waarmee God tot hen kwam, hadden verworpen. Maar nu wordt uit hun werken duidelijk dat ze werkelijk God geloofden. En toen God dit zag hield Hij zijn reeds dreigend naderbij komend oordeel in.

17. Ons verhaal noemt als oorzaak van het afwenden van het gericht over Ninevé het *berouw van God*. God kreeg op het zien van de werken der Ninevieten berouw over het kwaad dat Hij gesproken had hun te doen.

We moeten dat woord berouw laten staan. We moeten niet proberen het te „vertalen”. Iedere „vertaling” is minder dan het oorspronkelijke. En nog minder moet men dat berouw zo verklaren dat het berouw van God, als het er op aankomt, feitelijk geen berouw is! De Heilige Geest weet het beste hoe we over God en zijn daden moeten spreken. Wel moeten we oppassen dat we over het berouw Gods niet „menselijk” denken. Er is in het berouw van God geen spijt, geen willekeur, geen grilligheid, geen schuldbesef, het is ook niet afhankelijk van wisselende stemmingen. Het is geen menselijk berouw (Num. 23 : 19; 1 Saam. 15 : 29).

In het berouw van God hebben we te doen met de levende God, die zich in zijn daden laat leiden door zijn heiligheid, barmhartigheid en trouw. Omdat God zó is houdt Hij in zijn spreken tot en handelen met de mensen rekening met hun houding, hun gedrag, met de situaties in hun leven. God is niet een onbewogen koud Wezen, dat zonder meer doet wat Hem goeddunkt. Hij is niet een koude, eeuwige Wet. Omdat God zo is als Hij is, re-ageert Hij echt op

het gedrag der mensen. Hij laat zich in zijn houding, zijn handelen ten opzichte van de mensen ook leiden door wat Hij in hen ziet en van hen ervaart.

Als de eerste mensheid een samenknopsel van ongerechtigheid is geworden, berouwt het de HEE-RE dat Hij de mensen op aarde gemaakt had. In onlosmakelijk verband daarmee wordt gezegd, dat het Hem smartte aan zijn hart. Dat wil zeggen: het stak Hem, het greeft Hem de mensen zó te zien. Hij werd er tot in zijn diepste wezen pijnlijk door getroffen. En de heilige God kan zich over dat schandelijk gedrag van de mensen niet zo maar heen zetten om dan de mensen onaangeroerd verder te laten voortbestaan. God moet er aandacht aan schenken. En daarop reageren zoals dat bij zijn heiligheid en trouw past. Heel de smart, dat diepe, pijnlijke gegriefd zijn van God komt tot uiting in de woorden die in Gods mond een blijde, jubelende klank moesten hebben, maar die nu een ruwe dissonant vormen: de mensen die Ik geschapen heb, — hoe is het mogelijk dat ze zo geworden zijn! Met deze simpele woorden brengt de Heilige Geest op onnavolgbare wijze tot uiting wat het berouw van God is (Gen. 6 : 67; vgl. 1 Sam. 15 : 35; Jer. 28 : 10).

Ten aanzien van Ninevé krijgt God nu ook berouw. Maar dat heeft een precies tegenovergestel-

zulk een onbedoelde reconstructie van de eerste gebeurtenis, dat de eerste bewoner een zelfmoordenaar moet zijn geweest. Integendeel: meer dan voorheen moet gerekend worden met een omstandigheid, buiten de wil van de overledene.

De eeuw van het rationalisme heeft voor alle onverklaarbare verschijnselen een fysische verklaring geëist. Was die verklaring niet te leveren — dan werd de zaak eenvoudig geloofend. Wat boven onze logica zou gaan is onbestaanbaar — zo werd geredeneerd — en mag daarom niet mogelijk wezen. Op die wijze werden een eeuw geleden in Engeland de onmiskenbare spookverschijnselen tot humbug verklaard: een verstandig mens geloof niet in spoken. Op die wijze vindt u bijvoorbeeld de geschiedenis van de waarzegster van Endor (het gesprek met Saul en de overleden Samuël) algemeen door theologen tot bedrog verklaard; u treft nauwelijks één uitzondering aan bij wijlen ds J. Smelik, in de serie van Wever.

Wat u met zekerheid kunt vaststellen is het volgende. De trekker van die pastorale buks is overgehaald. Niet met handen. Niet met de bedoeling van de zendeling. Er kan een toevalsfactor meespelen van een op de zoveel-tienduizend gevallen. Maar dan niet twee maal in hetzelfde huis op dezelfde plaats! Dan wordt het een op de zoveel-miljard gevallen.

En wat u met zekerheid moet geloven is: dat er demonen om ons heen zijn, die het ons moeilijk kunnen maken. Geestelijke boosheden, die erger zijn dan vlees en bloed. Maar vooral moet u met zekerheid geloven: dat Gods engelen ons van stap tot stap bewaken. Het rijk van het licht is machtiger dan het rijk van de duisternis.

—o—

Het derde geval is veel aangrijpender. Ook dit is echt gebeurd en in mijn allernaaste omgeving.

Een moeder had haar jongste zoon verloren. In 1944 door de bezetter. De jongeman was op zaterdagmorgen gearresteerd en werd op zondagavond zonder proces doodgeschoten. De moeder was uiteraard hevig geschokt door dit plotselinge en wrede en zinloze verlies. Haar verdriet en opstandigheid culmineerden in het verwijt: dat haar zoon niet de gelegenheid had gekregen, tenminste afscheid van zijn moeder te nemen!

Dit heeft haar weken lang als een obsessie gemarteld. Totdat ze een droom kreeg. En die droom ga ik u vertellen. Met het verzoek van mij aan te nemen: dat deze geschiedenis onder betrouwbare getuigen is vastgelegd.

Ze droomde dat de voordeur open ging en dat haar zoon thuis kwam. Ze kon haar ogen niet geloven en riep: kom je toch van je moeder

afscheid nemen? Ja moeder, zei de zoon en omhelsde zijn moeder innig en langdurig. Jongen wat fijn, zei de moeder; ik wist wel dat je niet weg zou gaan zonder je moeder gedag te kussen. Ja moeder, zei de zoon weer en knuffelde zijn moeder of het zijn meisje was. Hij vertrok eindelijk weer door de voordeur. De moeder schreide tranen van geluk, omdat ze toch haar zoon voor het laatst had mogen omhelzen.

Ze werd wakker met een lach op haar gezicht en haar kussen nat van tranen. Op dat ogenblik bemerkte ze, dat ze met haar wang op een hard voorwerp lag. Ze greep het vast. Het was het ingelijste portret van haar zoon, dat boven haar bed had gehangen en daar af was „gevallen”.

Meteen maakte ze haar man wakker. Ze toonde hem het portret, dat ze op haar kussen onder haar wang had gevonden en vertelde hem de vertroostende droom. Ze is altijd blij gebleven, dat haar zoon nog eenmaal is „teruggelaten”, om afscheid te nemen. Zo heeft ze het verdriet kunnen dragen en verwerken. Beiden, de vader en de moeder, hebben mij herhaaldelijk het voorgaande bevestigd.

—o—

Nu mag u van mij die droom even vergeten. Maar wilt u mij dan zeggen: hoe kwam dat portret van de muur af, op het kussen van de vrouw? Zonder dat ze daar van wakker schrok? Zonder dat ze het zelfs opmerkte? Zonder dat ze het liggend van de muur kon nemen?

Hier schiet elk verstand waarschijnlijk tekort. Hier citeren we welbewust Shakespeare: dat er meer tussen hemel en aarde is dan wij weten.

Jawel. Maar de wetenschap bedient zich, bij gebrek aan logische bewijzen, van hypothesen, veronderstellingen. Die zegt: er zijn twee mogelijkheden. Ofwel de „animale”, namelijk dat „het onderbewuste” van de moeder de foto van de muur heeft getild en geliefkoosd. Ofwel de spiritistische hypothese: dat de „geest” van de zoon het portret heeft losgemaakt en aan zijn moeder gegeven.

U ziet wel, dat beide „mogelijkheden” genoeg stof tot discussie leveren. Bovendien heeft de Bijbel-lezer nog een derde hypothese, namelijk dat een engel heeft ingegrepen om de moeder te troosten. En die laatste hypothese behoeft heel geen onderstelling te zijn; de beloften van God zijn inclusief zijn hulp door middel van engelen.

Aan u de opgave om na te denken, welke van de drie mogelijkheden u het meest waarschijnlijk voorkomt. En als u toch aan het nadenken gaat.... Misschien over „Grootvaders Klok”, die stilstond, toen grootvader dood was?

Nu ja, u ziet maar.

BIJBELSTUDIE

nen gaan (1 : 34, 35).

Tot Ninevé zegt God eerst in volle ernst en waarachtigheid dat Hij het over veertig dagen omkeren zal. Maar als Hij de daadwerkelijke bekering van haar inwoners aanschouwt, krijgt Hij er berouw over dat gezegd te hebben en zendt Hij het aangekondigde onheil niet. En zo werd Ninevé gered van de dreigende ondergang.

IV. In Jahweh's dienst gefaald

1. We zullen wat in hoofdstuk vier wordt verhaald zó moeten verstaan dat wat in vers vijf daarvan wordt meegedeeld moet vooropgaan. We kunnen dat vers namelijk ook zó lezen: Jona nu was de stad uitgegaan en had zich ten oosten van de stad neergezet; daar had hij zich een hut gebouwd en zich daaronder in de schaduw neergezet, om te zien wat er met de stad ging gebeuren.

De gang van zaken moeten we ons dan zo voorstellen, dat Jona, nadat hij zijn prediking in Ninevé had beëindigd, en de gehele bevolking daarvan zich met boete en berouw smekend tot Jahweh had gewend, deze stad, die hij, komend vanuit het Westen was binnengegaan, aan de oostzijde verliet. Op een kleine afstand van de stad, vermoedelijk op een heuvel, bouwde hij zich toen een

primitief hutje, een dak zonder zijwanden zoals de bewakers van de wijngaarden in het oosten dat deden en nog steeds doen. Onder het dak van die hut was hij enigszins beschermd tegen de moordende hete zon. En daar en zo wachtte hij tot de veertig dagen zouden voorbij zijn, om dan te zien wat de HEERE met de stad zou doen. Zou God, ondanks zijn plechtige verzekering dat dat zeker gebeuren zou, Ninevé toch niet verwoesten?

2. Neen — Ninevé werd niet verwoest. God trok zijn in volle ernst uitgesproken dreiging in. Hij spaarde de stad. Toen dit doen Gods tot hem doordrong werd Jona, zoals er letterlijk staat, bedroefd met een grote droefheid. Deze daad van God mishagde hem bovenmate, hij ontstak in toorn en werd kwaad. Een mens wordt kwaad op God! Een knecht op zijn Heer. Een kind op zijn Vader. Meer nog: een profeet op Hem door Wie hij gezonden wordt. En de enige reden voor die kwaadheid was — *Gods barmhartigheid jegens heidenen!*

3. In zijn boosheid gaat Jona bidden, dat wil zeggen: hij gaat met die boosheid naar God. Dát Jona met wat hem schokt en woedend maakt tot God gaat is goed. Maar het bidden tot God zoals Jona het dan en dáár waagt, is ontstellend. Zijn gebed is namelijk

het adres van God omdat deze vooreerst een scherp *verwijt* aan barmhartig is geweest ten opzichte van Ninevé. Vervolgens een *rechtvaardiging* van zijn weigering om naar Ninevé te gaan om daar te prediken. En tenslotte een *vraag* aan God om een eind aan zijn leven te maken.

4. Jona begint zijn gebed met een hoogmoedig zinnetje. „Ach, Jahweh,” zo zegt hij, „heb ik het niet gedacht!” Wat Jona voorzien had was dat God uiteindelijk ook ten opzichte van de Ninevieten zou laten zien dat Hij een genadige en barmhartige God was, lankmoedig en groot van goedertierenheid, een God die berouw heeft over het onheil waarmee Hij dreigde. Wat deze woorden betekenen hebben we reeds eerder gezegd.

Jona was toen hij de opdracht kreeg om naar Ninevé te gaan om daar te profeteren onmiddellijk bang geworden dat Jahweh's vergevingsgezindheid het zou winnen van zijn toorn. Dat was reeds zo dikwijls vertoond. Jona geeft in zijn gebed een soort belijdenis. Jona zegt daarin immers wat hij gelooft ten aanzien van de God van Israël, van *zijn* God. Maar deze belijdenis is naar zijn feitelijke strekking een verwijt! Hij zal zijn God wel eens zeggen hoe Deze zijn eer moet handhaven en hoe Hij behoort op te treden tegen goddeloze heidenen.

de richting. God kreeg namelijk berouw over het onheil dat Hij overeenkomstig het woord dat Hij door Jona liet spreken, Ninevé had willen aandoen. Dat berouw is een goddelijk reageren op de bekering der Ninevieten. God had volkomen ernstig, „menens”, gezegd dat Ninevé over veertig dagen zou worden verwoest. Maar als God de werken der Ninevieten ziet, veroorzaakt dat in Hem grote vreugde en verandert Hij van plan en wendt Hij het reeds naderbij komend oordeel af.

Toen de HEERE Israël uit Egypte voerde zei Hij tot zijn volk: Zie, ik heb u dat land ter beschikking gesteld, trekt op en neemt het in bezit (Deut. 1 : 21). Maar als Israël na de uitzending der verspieders God hevig vertoorn, zweert de Heer dat niemand van de volwassenen het land dat Hij bezworen had hun vaders te zullen geven, zal bin-

Vervolg van pag 298

BERTHOLD BRECHT

nu ook wel eens. We horen de laatste 25 jaar bijna niets anders. Zelfbeschuldiging kunnen ook te vaak herhaald worden vanuit een masochistische weg-met-onsstemming. Is er dan niets anders te zeggen van de kerk en van de gelovigen, waaruit zij bestaat? Is er niet veel geofferd op het eind van de vorige en in het begin van deze eeuw? Dat was de tijd van kleine luyden en plaggenhutten. Hoeveel stuivertjes en dubbeltjes waren er niet nodig voor kerk, zending, evangelisatie, onderwijs

(vóór de „gelijkstelling”), barmhartigheidswerk, verpleeginrichtingen en noem maar op. Het kwam er dan toch maar! Het is de reeds genoemde schrijver G. K. van het Reve die daar eens duidelijk op gewezen heeft. Men moet niet denken, dat dit niet meer gebeurt in onze tijd. De kerken in Canada en de Verenigde Staten zijn zeer offervaardig; hun onderwijs moeten de mensen daar uit eigen zak betalen.

Men heeft het over maatschappijkritiek. Zou deze offervaardigheid hier en elders, vroeger en nu, niet gezien kunnen worden als een positieve en opbouwende vorm van maatschappijkritiek? Niet met vaandels, trommels, protestmarsen en massamedia. Ook niet met bijtende spot en sarcastische toneelstukken. Evenmin langs de gemakkelijke weg van een ruime staatssubsidie (lieft 100%). Maar door wat minder te praten en wat meer te doen. Nee, we slaan onszelf niet op de borst. Maar we gaan onszelf ook niet weggooien. Dat doen anderen wel.

J. P. M. RIETKERK

Iets uit de praktijk - op weg naar de Vrede

Terwijl we in Europa de langste vredesperiode beleven van deze eeuw, wordt er toch geweldig veel over de vrede gedacht, geschreven en gestudeerd.

Als we denken aan de tijd in de 2e wereldoorlog, dan zie je wel een heel groot verschil. Toen werd er vooral door de jeugd gevraagd om kracht, wapens, de mogelijkheid om te vechten. Je kon je toch niet neerleggen bij de overheersing van die boze macht die Hitler in Duitsland in het leven geroepen had?

Toen schaamden velen zich dat ze in de periode voor de 2e wereldoorlog hadden gelopen met het „gebroken geweertje” en zo.

Nu spreekt men weer geweldig veel over de vrede. Er zijn in Nederland 18 kerkelijke en niet-kerkelijke actiegroepen of bewegingen die zich met de vrede bezighouden. De opvallendste dingen die deze bewegingen doen zijn kranten uitgeven, protestacties leiden en wereldwinkels openen.

De bekendste bladen zijn wel SHALOM en de Vredeskrant.

Verder is er een leerstoel gesticht aan de Universiteit van Groningen om de vredesvraagstukken te bestuderen. Deze wetenschap noemt men met een nieuw woord POLEMLOGIE. De professor is Röling, die bedankte om als minister in het Kabinet-Den Uyl op te treden.

Verder is er het bekende Instituut voor Oorlog en vrede met de heer Neuman en er is zelfs een staatssecretaris benoemd: Prof. Kooyman.

Wat zal het nu goed gaan om de juiste weg te vinden in de vele zaken die overhoop gehaald worden.

Men heeft veel namen en symbo-

len uit de Bijbel gebruikt om toch maar die vredesgedachte naar voren te brengen. Denk maar aan de duif en de kandelaar.

Weet je wat mij zo opvalt als je voorzichtig in dit vredeswater gaat zwemmen?

1. Dat je zoveel tegenstrijdigheden tegen komt.
2. Dat ze wel de symbolen maar niet de Bijbel willen gebruiken.
3. Dat er daardoor niemand een oplossing geeft.

Wat voor tegenstrijdigheden zijn er dan zo al?

Heb je het blad Shajom wel eens gezien? Het maakt grote propaganda voor de onvrede, de slechte verhoudingen.

Weet je dat op de laatste synode van de gebonden kerken het Vredeskrantje zelfs een oorlogsblad werd genoemd?

Ik heb heel sterk het gevoel dat men jullie probeert wijs te maken dat er op deze wereld alleen maar het tegengestelde is van Vrede. Zelfs als jij een goede verhouding hebt met je ouders, met je omgeving, met je God, dan moet daar nodig een eind aan komen, want anders kun je niet mee doen.

Als je de grote hal van het Gebouw van de V.N. binnen komt dan staat daar op de muur die bekende tekst uit het O.T. En dan zullen zij de zwaarden omsmeden tot ploegijzers en de speren tot messen.

Zo'n aanhaling doet het wel. Een duif wil er wel in, maar de werkelijke boodschap uit de Bijbel gebruiken ze niet. Men leest niet dat drie bladzijden voor deze tekst, precies het tegenovergestel-

AFSCHRIFT

GEREFORMEERDE KERK
VRIJGEMAAKT (buiten verband)
te VLAARDINGEN

Scriba: D. Smits

Koekoekstraat 25

Vlaardingen, 26 september 1973

Onderwerp: Deense film over Jezus

AAN:

de minister van binnenlandse zaken,
Binnenhof 19,
's - G r a v e n h a g e .

Excellentie,

Als Raad van de gereformeerde kerk vrijgemaakt te Vlaardingen voelen wij ons gedrongen uw aandacht te vragen voor het volgende.

Met ontzetting namen wij kennis van berichten over het opnemen van een film door de Deense producent J. J. Thorsen, welke het leven van Jezus op een afschuwelijke wijze zal gaan uitbeelden. De subsidie die de Deense regering voor het produceren van deze film heeft toegekend, getuigt onzes inziens van een volstrekt onaanvaardbare mentaliteit.

Het geheel toont absoluut gemis aan intermenselijk normbesef, waardoor men er niet voor terugdeinst om de medemensen aan te tasten in hun diepste gevoelens, welke toch de religieuze grondmotieven van ieders levensvisie zijn.

Wij huiveren wanneer wij ons realiseren op welke wijze hiermede Jezus Christus, dewelke wij belijden de Weg, de Waarheid en het Leven te zijn, en daarmee ook de almachtige God opzettelijk en brutaal wordt gelasterd.

Wij roepen u op, voorzover het in uw vermogen ligt, de productie van deze film te doen staken en uw misnoegen over de houding van de Deense regering ten deze ter juister plaatse bekend te maken.

Wij doen voorts een dringend beroep op u, wanneer de film mogelijk toch te zijner tijd wordt aangeboden ter vertoning in Nederland, uw invloed aan te wenden om deze vertoning te verhinderen.

Wij houden ons gaarne overtuigd van uw goede inzicht in uw grote verantwoordelijkheid te dezer zake en bidden u daarbij Gods wijsheid toe.

Bijgaand doen wij u nog toekomen een afschrift van de brief aan de ambassadeur van de Koninkrijk Denemarken.

Een afschrift van deze brief zenden wij aan de fracties der politieke partijen in de Tweede Kamer.

Hoogachtend,
namens de raad voornoemd,
w.g. D. K. Smit, praeses
w.g. D. Smits, scriba

AFSCHRIFT

GEREFORMEERDE KERK
VRIJGEMAAKT (buiten verband)
te VLAARDINGEN

Scriba: D. Smits

Koekoekstraat 25

Vlaardingen, 26 september 1973

Onderwerp: film over Jezus

AAN:

de ambassadeur van het Koninkrijk
Denemarken,
Koninginnegracht 30,
's - G r a v e n h a g e .

Excellentie,

Met ontzetting namen wij kennis van berichten over het opnemen van een film welke het leven van Jezus op een afschuwelijke wijze zal gaan uitbeelden.

Deze door de Deense producent J. J. Thorsen aangekondigde film zou volgens deze berichten door de regering van het Koninkrijk Denemarken worden gesubsidiëerd.

Wij protesteren tegen het door deze handelwijze negeren van elke menselijke samenlevingsnorm, welke het diepste gevoelens van de mens — zijn religieuze overtuiging — respecteert.

Wij huiveren voor de mentaliteit die er behagen in schept de Almachtige God te brutaliseren door weloverwogen Zijn Zoon op weerzinwekkende wijze te vernederen en de medemens diep te kwetsen.

God zegt de mens in het grote gebod immers dat deze alleen door de weg van liefde tot Hem en de naaste behouden kan worden.

Jezus Christus wil niet dat mensen verloren gaan, maar dat ze leven. Daarvoor gaf Hij Zijn leven aan het kruis.

Wij roepen ieder die verantwoordelijkheid draagt voor de totstandkoming van eerderbedoelde film op, zijn afschuwelijk bedrijf te staken en Jezus als zijn Verlosser te aanvaarden.

Wij mogen u, excellentie, beleefd verzoeken het bovenstaande mede ter kennis van uw regering te brengen.

Met verschuldigde hoogachting,
namens de raad der gereformeerde kerk
vrijgemaakt b.v. te Vlaardingen,
w.g. D. K. Smit, praeses
w.g. D. Smits, scriba

Vervolg op pag 303

Vervolg van pag. 302

de staat. Hoe kan dat nu? Daarom lijkt het vaak wel mooi, maar het kunnen zeepbellen zijn, al dat gepraat over de vrede...

Jullie moeten gaan studeren. Neem de Bijbel, neem wat er over deze zaken in de geschiedenis geschreven is en ga lezen.

Studeren waar de oplossing van de vragen ligt. Wat is oorlog. Wat is vrede. Wat is de taak van de mens er in. Waar gaat het naar toe? Heeft de geschiedenis normatieve waarde?

Als je dat doet dan kun je ook mogelijk anderen verder helpen. Je kunt dan tenminste de verschillende boeken die op de markt komen, beoordelen. Je bent dan niet zo overgeleverd aan die chaos van informatie die telkens over jullie heen uitgestort wordt. Al die tegenstrijdigheden en al die halve waarheden, al dat jagen naar zeepbellen.

Zeepbellen, die maakte Rousseau ook al. Jullie hebben waarschijnlijk wel eens over Emile gehoord? Rousseau zocht ook naar het Paradijs. En de moderne jeugd denkt die schone wereld te kunnen bereiken door verschillende structuren in de maatschappij de oorlog te verklaren.

Zij vinden dat er een wereld moet komen zonder:

Gezag, gehoorzaamheid en dankbaarheid.

Zonder ongelijkheid, Cultuur en hebzucht.

Wat zou zo'n maatschappij er toch fijn uitzien. Kijk maar hoe in de verschillende krantjes hier tegen geschreven wordt. Wie is in de protestsongs heel vaak het mikpunt? De politie of de Overheid. Hoe vaak worden de niet aangepaste stakkers van de maatschappij en de outcasts niet als onderwerp genomen in een film of een boek?

Wat heeft tegenwoordig de industrie niet een slechte naam. Zo is men ook in Amerika vredeskolonies gaan stichten, van allerlei „CHILDREN". Zou dat de oplossing zijn? Het blijkt van niet. Zelfs het Vondelpark verloopt al. Ik ben zelf in zo'n paradijs geweest. Vier lange jaren. Daar in het hart van Nieuw-Guinea, waar nu nog de zendingsmensen plannen beramen om die laatste stam uit het stenen tijdperk te bekeren, daar was geen overheid. Daar kwam de politie niet en was er geen ongelijkheid. Daar had elke papoea een eigen stuk grond en een eigen prauw. Daar was ieder hetzelfde gekleed en kende men geen gehoorzaamheid, om over dankbaarheid maar helemaal niet te spreken.

Daar was geen fabriek en geen vervuiling. Daar was bijna geen cultuur.

Maar het leven was er voor deze mensen een hel. De angst en de moordzucht leefde fel. Van de 24 kinderen die ik in de klas had waren er 16 die vermoorde ouders hadden.

Daar kon je zien wat het betekent om zonder overheid te leven.

Daar kon je zo duidelijk merken dat de mens en alleen de mens de schuld is van alle onvrede. Niet de Politie of de ongelijkheid of de Cultuur zijn de oorzaak van de onvrede.

God stelde de overheid in, ons ten goede.

God gaf de mens de mogelijkheid om te gehoorzamen uit Liefde.

God leerde de mens dankbaar te zijn, hoewel hij dat uit zichzelf niet wil.

Dankbaarheid en gehoorzaamheid zijn naar mijn overtuiging de vaste stenen naar de weg van de Vrede. Je zult dan echt tegenover je vriend komen staan die juist niet dankbaar en niet gehoorzaam wil wezen. Hij zal je aanvallen en tachten te bewijzen hoe dom het is om zulke ideeën te hanteren. Ook de plaats van de overheid. En daarom moet je ook weten wat de Bijbel over de Overheid zegt, en wat er over gehoorzaamheid in staat, voordat je verder over Onvrede een waar woord kunt zeggen.

Je kunt tenslotte ook een uitspraak uit de Bijbel heel eenvoudig ombuigen en zeggen:

Als je de Vrede liefhebt boven Mij, dan ben je Mij niet waard. Weet je wat je zeker begrijpt als je ernstige studie van dit onderwerp maakt bij het licht van de Schrift?

Dat de mens zelf de schuld is en zelf de schuld heeft van alle oorlog. Dat pas als de zonde uitgebannen is ook de oorlog niet meer zal zijn.

Kun je nu die acties ook volgen? Mag je meedoen aan een vredeswinkler? Ik hoop gelukkig niet te zeggen wat je mag en niet mag. Wel zeg ik dat de bekende Voorman van de vredesbeweging de uitspraak deed:

Wereldwinklers polariseren. Je krijgt er de mensen niet warm mee.

In plaats van het bereiken van het doel gaat men precies de andere kant op. Met rotte sinaasappelen gooien en zo.

Wat kunnen wij dan doen wat wel goed is?

1. Ik heb al gezegd, dat wij het gezag moeten gehoorzamen.

2. De ongelijkheid die er bestaat bijvoorbeeld tussen de verschillende werelddelen moeten we juist leren wegen en dan daar wat aan gaan doen. Er worden veel jonge mensen gevraagd voor het Ontwikkelingswerk. Wel moet je er dan veel voor over hebben, want ze vragen goed geschoolde en vrijgezelle mensen. Het mooiste werk je dan natuurlijk in samenhang met zendingsmensen en als je zeker wilt zijn dat je eens iets belangrijks wil doen zie dan de kans te krijgen om theologie te gaan studeren en tracht naar het zendingenveld te gaan. Zendingen zijn er nooit genoeg.

3. Keer je bewust en moedwillig af van een Cultuur die de vechtlust en de haat en de gemeenheid van de mensen etaleert. Ik durf rustig te zeggen dat naar mijn mening iemand die het woord vrede in zijn mond neemt niet naar een bokswedstrijd op de t.v. moet gaan zitten kijken of naar een stuk oorlogsfilm of zo'n slap dun boekje moet gaan lezen

waar op de eerste bladzijde de sterke vuist kwakkend neerkomt op de bloederige kin. Geef dan ook je kleine broertje geen namaak geweer, zodat hij elk bezoek ontvangt met: Ik schiet je dood. Heus die gewone dingen zijn het moeilijkst af te leren, maar je moet heel gewoon beginnen.

Zit er nu iemand te wachten op het feit dat ik de dienstplicht zou gaan noemen? Jullie hebt wel gemerkt dat ik vind dat de overheid een grote taak heeft. De overheid heeft ook soldaten nodig net zo goed als ze ook brandweerlieden en politie-agenten nodig heeft.

Nu weet ieder dat de slechtste brandweerman degene is die eerst de brand aansteekt en dan wil gaan blussen. De slechtste politiemans is hij die hoopt dat er ergens een moord begaan of ingebroken zal worden. Zo is ook de slechtste soldaat, die hoopt dat er snel oorlog zal komen. Soldaten worden als veiligheidsmannen gebruikt. Zo dient hij de vrede, om als gehoorzaam nederlands onderdaan te doen wat zijn overheid hem opdraagt. Natuurlijk mag die overheid maar niet oorlog gaan spelen. Natuurlijk moeten wij met elkaar trachten te zorgen dat wij geen gewapend conflict met onze buurlanden krijgen. Maar als een aanval komt, laat men dan paraat zijn, zodat de ongebondenheid en de slechtheid van de mens toch gebonden worde.

Wel zeg ik dat de tegenwoordige tijd veel meer kansen heeft om iets te doen voor de goede ontwikkeling van Nederland en van de wereld dan vroeger. Toen er in de gehele toenmaals bekende wereld de PAX ROMANUM heerste, kwam de grote kans,

Wist U dat...

— in Nederland jaarlijks ongeveer 50 miljoen broden in de vuilnisbakken worden gedeponeerd, wat betekent dat iedere Nederlander per jaar zo vier broden op de vuilnishoop gooit, wat een bedrag van ongeveer 40 miljoen gulden vertegenwoordigt?...

— de wereldbevolking per jaar met 4% toeneemt, maar de voedseltoename slechts met 2% en dat dr. Boerma, de voorzitter van de wereldvoedselorganisatie zich niet meer afvraagt of er massale hongersnoden zullen optreden, maar alleen wanneer ze zullen optreden?...

— in Nederland jaarlijkt plm. duizend mensen zelfmoord plegen, er tien maal zoveel bekend geworden pogingen daartoe worden gedaan en nog veel meer geheim gehouden, en dat één van de voornaamste oorzaken is het „egoïsteren", het gewend zijn aan onmiddellijke en gemakkelijke begeertevervulling die tot een catastrofe leidt als een begeerte eens niet snel wordt vervuld?...

— in Nederland 28% der bevolking onkerkelijk is en in Friesland zelfs 40%?...

— de Ned. Herv. Kerk voor het eerst in haar geschiedenis minder dan één miljoen leden telt, namelijk 994.000?...

door God geleid, om het evangelie over de wereld te brengen.

Nu wij in een tijd leven dat afstanden bijna geen rol meer spelen en jullie geweldig geconfronteerd worden met alles wat er in de wereld omgaat, nu moeten jullie ook van die gelegenheid gebruik maken. Zie het gerust maar als een grote uitdaging dat er zoveel verschil en ellende is in de verschillende werelddelen. Maar ik heb dan meer waardering voor die jongelui, die jaren en gold, uren en centen beschikbaar stellen voor directe hulp aan bepaalde slachtoffers of weeshuizen of kinderen, dan hen die kriegsend roepen om verandering, maar er eigenlijk geen vinger naar uitsteken.

Laat tenslotte in deze wereld van welvaart en genot je hart niet mee gesleept worden door de geldzucht. Ga niet als je klaar bent met je studie nu eens gauw kijken naar je het meest verdienen kan. Want je kunt ook al wat ik gezegd heb onder een noemer vangen en zeggen de echte onvrede, de echte wanverhouding, de grootste problemen worden door de hebzucht geschapen.

Betracht de eerlijkheid door te kijken of je zelf ook al die kant op gaat: Dat je eigenlijk voor dat weeshuis in India dan pas wat over hebt, als je het over hebt. Dat je dan pas gaat denken aan ontwikkelingswerk als je niets meer te doen hebt. Dat je dan pas mee doet om bepaalde werkverhoudingen te saneren als je er zelf beter van wordt.

Beter is: Probeer te geven. Jullie weet je zelf wel wat je het liefste is.

Probeer daar eens afstand van te doen, dan zie je pas wat vrede is. En dan weten wij dat Jezus Christus die ons alles gegeven heeft wat hij had, ons grote voorbeeld is. **DE VREDE BRENGER.**

— de zending van de Ned. Herv. Kerk voor het komende jaar een begroting heeft van zes miljoen gulden en die van de Geref. Zendingbond van drie miljoen?...

— het aantal Gereformeerde-Bondsgemeenten in de laatste dertig jaren is verdubbeld?...

— in 1969 aan uitkeringen op sociaal terrein in ons land 14.3 miljard werd uitgegeven en in 1973 dat bedrag 28.7 miljard zal bedragen?...

— de uitkering krachtens de ziekenfondswet en de algemene bijzondere ziektekostenverzekering van 1969 tot 1973 stegen van 3.3 miljard gulden tot 7.9 miljard?...

— op de 250 dagen waarop de nederlandse winkels, magazijnen, supermarkten enz. geopend zijn voor plm. 250 miljoen gulden gestolen wordt?...

— de W.H.O., de Wereldgezondheidsorganisatie, heeft bekend gemaakt dat het aantal geslachtsziekten in de wereld schrikbarend toeneemt en dreigt uit de hand te lopen, dat het aantal daarvan jaarlijks in bijna alle landen met acht tot tien procent toeneemt en dat men ze hoofdzakelijk onder jongeren tussen 15 en 25 jaar aantreft?...

— het Russische tijdschrift Sdorowje (gezondheid) schreef dat de doop een barbaars gebruik en schadelijk voor de gezondheid is?

Kerknieuws

Ds J. KRANENBURG— Ds J. Kranenburg te Groningen kan vanwege ziekte voorlopig zijn ambtswerkzaamheden niet verrichten.

Ds J. GOUDZWAARD— Ds J. Goudzwaard is verhuisd van Borculo naar Nijkerk. Zijn adres daar is: Ulst 48, Tel. 03494-3897.

Beroepen te Heemstede—Lisse: Ds K. H. de Groot te IJsselmuiden.-Grafhorst.

COGMA— In de week van 13 tot 20 oktober a.s. zal er weer een reis door West-Duitsland worden gemaakt om aan de daar gelegerde Hollandse militairen een bezoek te brengen.

Ditmaal bestaat het team uit Ds A. Hilbers te Hoogeveen en br J. Koning te Enschede (Chr. Geref.) en Ds J. C. Schaeffer te Deventer en br. M. Noordzij te Enschede (Vrijgem. Geref.). Op zondag 14 oktober zal Ds Hilbers tweemaal de Woorddienst verzorgen te Seedorf terwijl Ds Schaeffer hetzelfde zal doen te Bergen-Langermanshof/Hohne.

Nieuws uit breder kring

ENSCHEDA

Uitgaande van het Comité: „In de Rechte Straat” zal er op 31 oktober a.s. een Hervormingsdienst worden gehouden in de Maranathakerk, Poolmansweg hoek 2e, Emmastraat, waarin Prof. C. Veenhof hoopt te spreken. De dienst begint om 20.00 uur.

REFORMATORISCHE BIJBEL-SCHOOL

Op dinsdag 11 sept. j.l. werd het nieuwe studiejaar van de reformatorische Bijbelschool te Zeist geopend. De voorzitter, de heer G. van Oord, vestigde in zijn openingswoord de aandacht op de woorden van de Heiland in Lukas 9 en Lukas 22, waar Jezus het heeft over het feit, dat het Zijn discipelen bij de vevulling van hun taak in deze wereld aan niets ontbroken heeft. Vervolgens sprak Prof. C. Veenhof, die een summier overzicht

Denkt U aan het bestellen van de brochure over de brief aan de Galaten van ds Amelink! Alle bestellingen per giro op no. 575663 van G. de Kruijf, Troelstralaan 252. Prijs per 1ex. f 1.75, per 5 f 7.50, per 10 ex. f 14.—, per 20 ex. f 27.—. Elke volgende 10 ex. f 13.50 meer.

gaf van de werkzaamheden van de Bijbelschool in Zwitserland, die al 130 jaar zegenrijk functioneert. Het slotwoord werd gesproken door Drs. A. Noordegraaf, Herv. predikant te Utrecht, die als thema voor zijn toespraak koos het woord van de apostel Paulus:

„Wetend, dat uw arbeid niet vergeefs is in de Here”. (1 Kor. 15: 58 b).

De voorzitter riep op tot veel gebed voor de Bijbelschool!

Geheel onverwachts heeft de Here tot Zich genomen. Mijn innig geliefde man en onze lieve papa

Jan van Dijk

op de leeftijd van 41 jaar.

(De Heer is mijn Herder)

H. v. Dijk-Schuil
Saskia
Jan

Ermelo, 5 oktober 1973
Horsterweg 66

De begrafenis heeft plaatsgehad op 9 oktober op de Algemene Begraafplaats te Ermelo.

Welk christen-meisje

van boven de 18 jaar wil een DIENSTVERBAND

aangaan voor licht huishoudelijk werk (4 morgenuren per dag) bij de Vrije Faculteit voor Evangelische Theologie (met internaat) te Vaux-sur-Seine, ± 30 km ten westen van Parijs?

Er is haast bij.

Inl. te bevragen bij:

Mevr. E. D. de Jong-Woldring,
Jan van Eyckstraat 2,
Tel. 020-731102
Amsterdam-Zuid

TER PERSE :

in de reeks
De Voorzeide Leer
over
DE HEILIGE SCHRIFT :

Ds C. Vonk,
RICHTEREN

Intekenprijs tot 31 december 1973 f 29,50, daarna f 35,—.

Gaarne zenden wij U een volledig prospectus over deze unieke Schriftverklaring!

Firma

Wesdijk, Liebeek en Hooijmeijer
Singel 55 — Postbus 2.
Barendrecht.

De Stichting ter Bevordering van

Gereformeerde Sociaal Paedagogisch Onderwijs,

uitgaande van:

de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Herv. kerk
de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op geref. grondslag

de Hervormd Gereformeerde Jeugd Bonden

de Christelijke Gereformeerde Kerken

de Gereformeerde Gemeenten

(in Nederland en Noord-Amerika)

de Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken (buiten verband)

de Gereformeerde Vereniging van Verontrusten

„Schrift en Getuigenis”

de Confessionele Vereniging in de Nederlandse Herv. Kerk

zoekt voor zijn op 1 augustus 1974 te starten Sociale Academie, die zal worden gevestigd te Ermelo een

Directeur

De datum van indiensttreding zal zijn op 1 mei 1974.

Verder wordt van de te benoemen persoon gevraagd al voor die datum mee te helpen aan de doordenking van de plannen ter verwezenlijking van de nieuw te stichten academie, die voorlopig uit eigen middelen zal worden bekostigd.

Gegadigden dienen uit overtuiging in te stemmen met doel en grondslag van de Stichting en moeten behoren tot de kring der participanten.

Zij dienen in het bezit te zijn van 1e-graads-onderwijsbevoegdheid in één van de te doceren vakken in het kader van het sociaal-paedagogisch onderwijs.

Onderwijs ervaring strekt tot aanbeveling, terwijl verder vereist is kennis van en betrokkenheid op de vragen waarvoor het onderwijs in de sociale sector vandaag wordt gesteld.

Honorering zal geschieden in overeenstemming met de voor deze functie geldende regelingen.

Sollicitaties worden voor 15 november 1973 verwacht bij de secretaris van de stichting; W. Huizer, postbus 9019, Dordrecht.

De Stichting ter Bevordering van

Gereformeerd Sociaal Paedagogisch Onderwijs,

is voornemens per 1 februari 1974 te beginnen met part-time onderwijs te Gouda en Zwolle met als studie-richting: algemeen maatschappelijk werk en zoekt derhalve

Docenten

voor de volgende vakken:

theorie van het maatschappelijk werk
methoden van het maatschappelijk werk
gespreks en discussie techniek
godsdiens
anthropologie
sociologie
psychologie
economie

In overleg met de a.s. docenten zal worden vastgesteld in welke jaren onderwijs in deze vakken zal worden gegeven.

Belangstellenden dienen uit overtuiging in te stemmen met doel en grondslag van de Stichting en moeten behoren tot de kring der participanten.

Zij dienen in het bezit te zijn van onderwijsbevoegdheid, onderwijs ervaring strekt tot aanbeveling.

Honorering zal geschieden in overeenstemming met de voor deze functie geldende regelingen.

Sollicitaties worden voor 15 november 1973 verwacht bij de secretaris van de stichting: W. Huizer, postbus 9019, Dordrecht.

Redactieleden

Ds H. Amelink
Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Prof. C. Veenhof
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,
Lekdijk 82 b,
Langerak (Z.-H.)
Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 20,— per jaar
f 10,50 per halfjaar
f 5,50 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Rotterdamse Rijweg
174, Rotterdam-8
Tel. 010 - 153535
Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.